

FORMA ȘI EFECTELE SENTINȚEI ARBITRALE

Dr. Cobuz Bagnaru Alina Mioara

I. Concept general

Sentința arbitrală¹ este punctul final al procedurilor arbitrale. Sentința arbitrală trebuie să fie dată în scris, avînd un caracter obligatoriu și executoriu asupra părților. Regulamentele de arbitraj prevăd, în marea lor parte, că sentința finală trebuie să fie aprobată de majoritatea arbitrilor, în cazul în care completul de judecată este format din trei arbitri. Tribunalul Arbitral menționează în scris motivele pe care se bazează sentința, în cazul în care părțile nu au agreat contrariul. Sentința trebuie să poarte semnătura arbitrilor, de asemenea menționînd data și locul la care a fost emisă. În lipsa unui acord al celor două parti, sentința nu va putea fi dată publicității. Sentința desesizează arbitrii de litigiul soluționat, avînd în același timp autoritate de lucru judecat în raport cu litigiul soluționat. Motivarea acesteia,

¹ Decizie dată de un tribunal arbitral căruia părțile la un litigiu i-au încredințat sarcina de a soluționa și decide în privința unei dispute financiare de natura internațională. Sentința este punctul final al procedurilor arbitrale. Sentința arbitrală trebuie să fie dată în scris, avînd un caracter obligatoriu și executoriu asupra părților. Regulamentele de arbitraj prevăd, în marea lor parte, că sentința finală trebuie să fie aprobată de majoritatea arbitrilor, în cazul în care completul de judecată este format din trei arbitri. Tribunalul Arbitral menționează în scris motivele pe care se bazează sentința, în cazul în care părțile nu au agreat contrariul. Sentința trebuie să poarte semnătura arbitrilor, de asemenea menționînd data și locul la care a fost emisă. În lipsa unui acord al celor două parti, sentința nu va putea fi dată publicității. Sentința desesizează arbitrii de litigiul soluționat, avînd în același timp autoritate de lucru judecat în raport cu litigiul soluționat. Motivarea acesteia, identificarea arbitrilor, a datei pronunțării și semnarea sentinței sunt cerințe prevăzute sub sancțiunea nulității.

identificarea arbitrilor, a datei pronunțării și semnarea sentinței sunt cerințe prevăzute sub sancțiunea nulității.

Orice judecată este provocată de către partea care reclamă încălcarea unui drept ocrotit nu doar în scopul recunoașterii, pure și simple, a acestui drept, ci și pentru a obține repararea prejudiciului suferit prin încălcarea de către pârât a dreptului.

O hotărâre de condamnare a pârâtului care nu poate fi pusă în executare este lipsită de orice valoare, iar dacă hotărârile pronunțate de tribunalele arbitrale nu ar fi susceptibile de executare, existența tribunalelor arbitrale, justiția arbitrală, ar fi inutile.

Nu întâmplător în dreptul convențional două din cele mai importante convenții internaționale au ca obiect de reglementare executarea hotărârilor arbitrale:

- este vorba de Convenția Încheiată la Geneva la 26 septembrie 1927 privind executarea sentințelor arbitrale străine și
- Convenția Încheiată la New York la 10 iunie 1958 pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine.

Însă Cartea a IV-a din Codul român de procedură civilă consacră executării hotărârii arbitrale capitolele IX și XI. Hotărârea arbitrală este susceptibilă fie de o executare benevolă, fie de o executare silită.

Convenția de la New York, în cele ce urmează definită pe scurt Convenția, a fost semnată de 136 de state membre, iar sentințele arbitrale străine sunt puse în executare în baza acestei sentințe. Problema punerii în executare a unei sentințe este elementul central al unui proces de arbitraj de la început până la final.

Atunci când se redactează o clauză de arbitraj una dintre cele mai importante probleme devine stabilirea locului arbitrajului și verificarea acestuia din perspectiva punerii în executare a sentinței arbitrale finale (și cu siguranță statul în cauză trebuie să fie semnatar al Convenției de la New York pentru a avea beneficii de la această Convenție). În alegerea locului arbitrajului avocatul trebuie să ia în considerare sistemul legal național al statului respectiv. În conformitate cu Convenția de la New York o sentința parțială² poate fi pusă în executare de către Curțile Naționale. Chiar dacă totuși Tribunalul Arbitral a avut autoritatea de a decide asupra disputei printr-o sentință, în final obligatorie pentru părțile în dispută, în final numai curțile de drept comun au puterea de a pune în executare sentința sub puterea Convenției de la New York. În practică, deândată ce o sentință este emisă, Tribunal Arbitral încetează să mai existe.

Pe de altă parte, în cazul unei acțiuni în anulare de succes, apel sau oprirea în vreun alt fel a procedurii de executare practic se taie < de la rădăcină efectele sentinței> și se împiedică posibilitatea de a fi pusă în executare sentința în orice jurisdicție. Temeiul de drept pentru o asemenea procedură ulterioară emiterii sentinței este diferită în funcție de diferitele sisteme naționale de jurisdicție. De exemplu, în Statele Unite ale Americii temeiul de drept pentru Federal Arbitration Act include:

² **Sentința parțială** : Tribunalul Arbitral pentru a nu trena procedura de arbitraj și a putea debloca și detensiona uneori chiar relațiile dintre părți poate să emite o sentință parțială pentru o parte din cererile uneia sau ambelor părți. Există inclusiv posibilitatea ca părătul să fi făcut o cerere șicanatoare cu titlu de cerere reconvențională, iar reclamantul să solicite astfel cu aprobarea Tribunalului arbitral disjungerea cauzelor. In aceste condiții reclamantul ar obține o sentință parțială pentru cererea sa și paratul sentința finală în care pot fi incluse toate cheltuielile de judecată și modul de împărțire a costurilor între părți în funcție de proporția câștigării procesului

- A) Dacă sentința a fost dată prin fraudă, corupție sau alte mijloace frauduloase;
- B) Dacă a fost părtinire sau corupție din partea unui arbitru;
- C) Dacă arbitrii au fost vinovați sau au condus procedura de arbitraj cu rea-credință;
- D) Dacă arbitrii și-au depășit puterea.

În general însă, curțile de drept comun interpretează cauzele de anulare ale unei sentințe arbitrale într-un mod foarte îngust, tocmai pentru a proteja procedura de arbitraj în general și posibilitatea de punere în executare a unei sentințe. Recentele decizii confirmă faptul că, curțile de drept comun ale țărilor semnatare ale Convenției de la New York extrem de rar anulează o sentință arbitrală și tind să dea o interpretare foarte îngustă a motivelor de încălcare ale Convenției, ori invocă doctrine care permit punerea în executare a sentinței arbitrale.

Simpla interpretare a sentinței din perspectiva denumirii că sentința nu este decisivă pentru confirmarea ei din perspectiva Convenției de la New York. Este tot mai des întâlnită în practică tendința de a se lua în considerare substanța deciziei mai degrabă decât simplul titlu³.

Într-unul din cazuri, două companii internaționale de publicitate, au creat un joint-venture care s-a dovedit a fi un insucces în final. Părțile au agreeat să arbitreze orice dispută care ar putea apărea între ele în fața London Court of International Arbitration sub Regulamentul Uncitral de Arbitraj. Tribunalul Arbitral s-a constituit și Președintele Tribunalului Arbitral a dat un Ordin prin care Compania X de publicitate a fost obligată să plătească Companiei Y (având același specific publicitate) o taxă de informare. Compania X nu a plătit de bună voie și în consecință, Compania Y a cerut instanțelor din

³ See the article- " Enforcement by U.S. Courts of International Arbitration Interim Orders and Awards under the New York Convention- Publicis Communication vs. True North Communications, Inc.

Statul Illinois recunoașterea sentinței (chiar dacă a fost vorba de un Ordin Interimar). În acest sens, Compania X s-a apărat pretextând că nu este vorba de o Sentință ci de un Ordin Interimar care nu poate fi tratat la fel ca o sentință finală sub Convenția de la New York. Curtea a interpretat că în concordanță cu Uncitral Arbitration Rules (articolul 31-37) trebuie să ne referim la decizia finală a Tribunalului Arbitral ca la o <sentință>. Curtea a mai reținut faptul că practic, Convenția de la New York vorbește despre recunoașterea unei sentințe fără să se facă referire dacă este vorba despre un Ordin Procedural sau un alt termen folosit în acest sens. Fără doar și poate Curtea a luat în considerare puterea deciziei după finalitatea ei și nu după titlul ei.

Această speță demonstrează faptul că, Convenția de la New York poate fi interpretată în sensul că o sentință poate fi pusă în executare prin luarea în considerare a substanței și a finalității acesteia chiar în ciuda faptului că nu poartă numele de denumire generică de sentință finală.

Un alt exemplu de interpretare al Convenției de la New York se referă la competența instanțelor de drept comun de a interveni în arbitraj prin punerea în executare a unei măsuri asigurătorii înainte de sentința finală⁴.

II. Executarea benevolă a hotărârii arbitrale

Hotărârea arbitrală, statuează art. 367 Cod procedură civilă, este obligatorie. Ea se duce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat, de îndată sau în termenul arătat în hotărâre.

Textul este susceptibil de interpretare și nu poate fi decât în conexiune cu art. 361 Cod procedură civilă (care determină condițiile de conținut ale hotărârilor arbitrale) și cu art. 363 alin. 1 și 3 Cod procedură civilă (care

⁴ Această situație este confirmată de Decizia din 1 Mai 2001, United States District Court, C.D. California în cazul China National Metal Products Import/Export Company vs. Apex Digital, Inc, 141 F. Supp.2 d 1013.

instituie obligația de comunicare a hotărârii în termen de o lună de la data pronunțării efectelor, unei hotărâri judecătorești definitive).

Dacă prin hotărârea arbitrală s-a fixat un termen pentru executare, aceasta se va executa la termenul (termenele) stabilit. Termenul de executare stabilit de tribunalul arbitral nu poate preceda termenul la care hotărârea se va comunica, afară de cazul în care părțile în litigiu convin altfel. Pentru această ipoteză se relevă importanța respectării de către arbitri a termenului de redactare și de comunicare a hotărârii, cu posibila acțiune în răspundere în contra arbitrilor culpabili, răspundere care, în acest caz, poate fi relativ ușor cuantificată.

Dacă prin hotărâre nu s-a stabilit un termen, aceasta trebuie executată „de îndată”. Locațiunea „de îndată” folosită de legiuitor necesită însă unele precizări. Adverbul „îndată” este sinonim cu imediat. Dar locațiunea „de îndată” folosită de legiuitor condiționează obligația de executare în mod firesc. Atunci când s-a fixat termen, obligația trebuie executată de debitor la termen. Atunci când s-a fixat termen, debitorul trebuie să-și execute obligația de îndată ce hotărârea i-a fost comunicată și nu de îndată ce a fost pronunțată.

Argumentele soluției sunt următoarele:

- legea nu prevede, ca în dreptul comun, că tribunalul arbitral trebuie să aducă soluția la cunoștința părților nici oral, nici în scris;
- legea prevede, în schimb, că hotărârea redactată și având cuprinsul stabilit de art. 361 Cod procedura civilă se comunică părților și aceasta este hotărârea la care se referă art. 367 Cod procedură civilă atunci când dispune că „hotărârea arbitrală este obligatorie” și că ea „se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat”;

- numai hotărârea arbitrală având cuprinsul prevăzut de art. 361 Cod procedură civilă și care este comunicată părților are efectele unei hotărâri judecătorești definitive;
- în dreptul comun hotărârile definitive sunt, în principiu, susceptibile de executare silită;
- pentru ca debitorul să fie determinat să execute obligația este firesc că el să ia cunoștință de argumentele soluției date împotriva sa, să le ofere posibilitatea de a face propriul examen în privința îndeplinirii mandatului ce a dat arbitrilor, respectarea de către aceștia a regulilor de procedură și a legii aplicabile fondului litigiului supus judecării.

Introducerea de către debitor a unei acțiuni în anularea hotărârii arbitrale nu are semnificația unui refuz de executare decât dacă este însoțită de o cerere de suspendare a executării, după cum nici acțiunea în anulare promovată de reclamant nu justifică inacțiunea debitorului. Dar intenția lui de a executa benevol hotărârea trebuie să se manifeste prin acte și fapte concrete.

Deși art. 367 Cod procedură civilă prevede că hotărârea arbitrală este obligatorie și că ea se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către partea împotriva căreia s-a pronunțat, textul are doar valoarea unei norme de recomandare pentru că este lipsit de sancțiune. Convențiile arbitrale și regulile de procedură ale unor instituții permanente de arbitraj conțin adesea clauze asemănătoare. Și atunci când este cuprinsă în contract, clauza respectivă constituie, mai degrabă, o doleanță comună a părților sau o recomandare reciprocă decât o obligație⁵. Cu alte cuvinte – arată același

⁵ Profesorul T.R. Popescu arată că regulamentele multor instituții de arbitraj „consideră că recurgerea la executarea forțată a sentințelor arbitrale este, în

autor – instituțiile permanente de arbitraj, mai cu seamă acelea cu caracter corporativ (profesional) consideră că există, pentru partea care pierde litigiul, o datorie morală de a executa în mod voluntar sentința ce va interveni.

Iar dacă un membru al asociației respective nu s-ar conforma acestor reguli de conduită, el ar putea să piardă reputația comercială, să rămână izolat de ceilalți membri și să suporte consecințele pe care le poate aduce o atare comportare în lumea afacerilor⁶

Exercitarea cu bună - credință și potrivit uzanțelor cinstite a activității de către comercianți s-a impus ca principiu de conduită în lumea afacerilor. Încălcarea acestei reguli poate afecta nu doar partea în favoarea căreia s-a pronunțat o hotărâre arbitrală, ci și interesele comerțului în general. De aceea în practica relațiilor comerciale internaționale s-a creat un sistem de sancțiuni menit a da eficiență principiului forței obligatorii a sentințelor arbitrale și executarea benevolă a acestora. Între măsurile menite să asigure executarea de bunăvoie a sentințelor arbitrale se numără:

- **sancțiunile de ordin moral** cum sunt publicitatea în cadrul asociației profesionale a refuzului de executare a unei hotărâri, înscrierea numelui recalcitrantului într-un registru special al asociației, publicate în cadrul burselor de comerț ori chiar în presă etc;
- **sancțiuni pecuniare** constând în pierderea unor garanții oferite de debitorul recalcitrant (un depozit de garanție, o proviziune, o cambia în alb, o cauțiune etc.);
- **sancțiuni privative de drepturi sau de calitate conferite de calitatea de membru al unei asociații.** Asociațiile profesionale

principiu, incompatibilă cu spiritul care stă la baza arbitrajului ca mod liber consimțit de soluționare a litigiilor.

⁶ **T. Popescu**, op. cit., p. **472**

instituie reguli de disciplină pentru membrii săi, iar respectarea lor constituie un semn de încredere și respect reciproc. Neexecutarea unor obligații de către un membru al asociației poate fi sancționată potrivit regulilor acesteia. Măsurile ce pot fi luate de către organele asociației pot consta în boicotarea asociatului recalcitrant, interzicerea accesului la bursele de mărfuri sau piețele controlate de asociație, suspendarea sau excluderea din asociație etc.⁷

Aceste măsuri duc însă numai în mod indirect la executarea hotărârilor arbitrale pentru sancțiunile de acest tip sunt îndreptate împotriva persoanei comerciantului și nu direct asupra patrimoniului său⁸. Diferența față de antică instituție română constă în faptul că partea căzută în pretenții nu intră în stăpânirea creditorului, ci, mult mai grav, este „excomunicată din viața comercială; I se prohibă accesul la bursele și piețele aflate sub controlul organizației profesionale respective, uneori este chiar exclusă din asociație și în incapacitate de a beneficia în viitor de arbitrajul instituției respective; este lovită de o adevărată *captis de minutio* și este azvarlită *extra muros*”. În esență deci, toate aceste măsuri specifice pot fi considerate „o executare asupra persoanei debitorului, care adeseori este atât de aspră și prejudiciată încât pârâțul refractar preferă alternative executării sentinței arbitrale *in rem* pe baza unui simplu raționament comercial în temeiul căruia va hotărâ să suporte pierderea cea mai mică.⁹

⁷ **T.R. Popescu**, op. cit., p. 475-476.

⁸ Aceasta, arată profesorul T.R. Popescu, apare ca o adevărată executare *in personam*, căci indicarea părții recalcitrante, prin publicarea numelui, comunicarea lui către celelalte asociații profesionale și afișarea lui în localurile bursei de comerț etc. este o adevărată *manus inectio* spre știința întregului corp de afaceri.

⁹ **T.R. Popescu**, op. cit., p. 479.

În arbitrajele CIRDI un stat care nu execută o hotărâre arbitrală se supune riscului de a nu mai primi împrumuturi de la Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare.¹⁰

Încheierea unei convenții arbitrale presupune deci, implicit, că părțile se obligă să execute hotărârea pronunțată pe baza ei. Sunt autori care susțin chiar că nu există *ab initio* un alt interes pentru a recurge la arbitraj afară de asumarea obligației de executare a hotărârii. Aceiași autori recunosc însă că „este greu să se creadă că părțile care au pierdut în arbitraj sunt dispuse să execute hotărârile care nu le convin de o manieră în întregime spontană”.¹¹

Este posibil, de asemenea, că nici amenințarea cu/sau aplicarea sancțiunilor morale sau materiale amintite să nu fie suficiente pentru a înfrânge debitorului recalcitrant, iar executarea acestuia să nu se poată face decât cu sprijinul forței publice.

III. Executarea silită a hotărârilor arbitrale

Posibilitatea executării silite a hotărârilor arbitrale este invocată de către partizanii teoriei ca argument în favoarea caracterului jurisdicțional al procedurii arbitrale și a actului final cu care aceasta ia sfârșit. Concluzia se întemeiază pe constatarea că judecata și executarea silită nu reprezintă decât două forme, faze ale aceleiași instituții: acțiunea civilă, astfel încât pășind de la o formă sau fază la cealaltă, nu ieșim din câmpul dreptului la acțiune¹².

Concluzia este corectă doar pentru acele situații în care executarea silită se face în temeiul unor hotărâri judecătorești (care continuă să fie cele mai

¹⁰ **A. Redfern, M. Hunter, M. Smith, E. Robine**, op. cit. p. 339.

¹¹ *Ibidem*

¹² **S. Zilberstein, V.M. Ciobanu**, *Drept procesual civil. Executarea silită*, Editura Lumina lex, 1996, vol. I, p. 15.

numeroase). Astăzi, arată însă profesorii Savelly Zilberstein și Viorel Ciobanu, cercul titlurilor executorii este mult mai larg¹³, art. 376 Cod procedură civilă care permitea investirea cu formulă executorie doar a hotărârilor judecătorești și a înscrisurilor autentificate fiind depășit. Tendința de extindere a sferei titlurilor executorii a avut o evoluție spectaculoasă în ultimul deceniu, la noi.

Astfel, dacă prin Legea nr. 34/1991 privind statutul Băncii Naționale a României s-a prevăzut că actele de împrumut ale B.N.R. sunt titluri executorii în caz de neplată pentru întreg soldul creanței de plătit (art. 52), Legea nr. 33/1991 privind activitatea bancară nu conține o dispoziție asemănătoare, așa încât contractele de împrumut ale celorlalte bănci nu aveau puterea de titlu executor. Legea nr. 58/1998 privind activitatea bancară a adoptat însă o soluție liberală, prevăzând în art. 56 ca contractele de credit bancar, precum și garanțiile reale și personale (pentru care nu este impusă condiția încheierii în formă autentică) constituite în scopul garantării creditului bancar, sunt titluri executorii. În mod paradoxal însă, în alin. 2 din același text se prevede că „ de la data investirii cu formulă executorie a contractului de credit, dobanda se va calcula”¹⁴, ceea ce reprezintă cel puțin o dovadă de inconsecvență.

¹³ **S. Zilberstein, V.M. Ciobanu**, *Drept procesual civil. Executarea silita*, Editura Lumina lex, 1996, vol. I, p. 91

¹⁴ Cu alte cuvinte, contractul de credit deși constituie titlu executor el trebuie investit cu formulă executorie, ceea ce este un non-sens. Pe de altă parte, instanțele judecătorești nu ar putea proceda la o astfel de investire decât în cazul înscrisurilor autentificate (art. 376 Cod procedură civilă, ceea ce presupune că contractul ar trebui încheiat în forma autentică. Dar potrivit art. 66 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale creanțele certe lichide și exigibile constatate prin acte autentificate de notari, aceste acte au putere de titlu executoriu de la data exigibilității creanței.

Un pas înainte s-a făcut la Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995 care a recunoscut putere de titlu executoriu pentru actele autentificate de notari și prin care se constată creanțe certe și lichide, din momentul exigibilității acestora. Dar Legea nr. 99/1999 privind unele măsuri pentru accelerarea reformei economice, în titlul IV privind regimul juridic al garanțiilor reale mobiliare a făcut un salt real spectaculos, prevăzând în art. 14 că, contractul de garanție reală se încheie în formă autentică sau prin înscris sub semnătură privată, iar în art. 17 că contractul de garanție reală (fără deosebire de forma în care a fost încheiat) constituie titlu executor. Legea nr. 99/1999 a modificat și Ordonanța nr. 51/1997 privind operațiunile de *leasing*, prevăzând în art. 3/3 că aceste contracte constituie titluri executorii¹⁵.

Este evident, prin urmare, că legiuitorul român a sfârșit prin a accepta în principiu forța executorie a înscrisurilor sub semnătură privată. Mai mult chiar, în cazul băncilor a admis (art. 88 din Legea nr. 58/1998) constituirea unui corp propriu de executori, iar liberalizarea activității de executare, după modelul francez, pare a fi și la noi doar o problemă de timp.

Nu întâmplător profesorii S. Zilberstein și V.M. Ciobanu, în considerarea multitudinii de titluri pentru a căror executare se poate obține concursul forței publice, au definit executarea silită ca fiind „procedura prin mijlocirea căreia creditorul, titular al dreptului recunoscut printr-o hotărâre judecătorească sau printr-un alt titlu executoriu, constrânge – cu concursul organelor de stat competente – pe debitorul său, care nu-și execută de bunăvoie obligațiile decurgând dintr-un asemenea titlu, de a și le aduce la îndeplinire în mod silit”¹⁶

Legea noastră nu a asimilat hotărârile arbitrale cu cele judecătorești doar în privința efectului executor. Dar dacă în privința altor efecte trebuie să se țină

¹⁵ Nici pentru contractele de leasing nu este impuse condiția formei autentice.

¹⁶ S. Zilberstein, V. M. Ciobanu, op. cit., p. 13.

seama de caracterul și natura hotărârii arbitrale, conferind acestora unele particularități, în privința efectului executor nici o distincție nu se face între acestea. Este concluzia explicit formulată în art. 368 Cod procedură civilă: „hotărârea arbitrală investită cu formulă executorie constituie titlu executoriu și se execută silit întocmai ca și o hotărâre judecătorească”.

Faptul că în cazul hotărârilor arbitrale se prevede în mod expres că „se aduc la îndeplinire de bunăvoie de partea împotriva căreia s-a pronunțat” nu constituie o diferență de regim juridic pentru că și în cazul hotărârilor judecătorești executarea silită intervine doar în cazurile în care acestea nu sunt executate benevol.

IV. Hotărârile arbitrale supuse investirii cu formulă executorie

Decretul- lege nr. 139/1990 privind camerele de comerț și industrie din România, sub influența reglementărilor anterioare, a prevăzut în art. 13 ca „hotărârile Curții de Arbitraj sunt titluri executorii și se execută în țară fără investire cu formulă executorie”. Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României a considerat că dispoziția este aplicabilă numai pentru arbitrajul instituționalizat, art. 48 din regulile de procedură în vigoare până la 1 ianuarie 1994 prevăzând, în plus față de textul de lege, că în caz de refuz de executare, sentința poate fi executată în țară, la cererea părții interesate, fără investire cu formulă executorie. Se recunoștea, cu alte cuvinte, hotărârilor arbitrale ale Curții de Arbitraj o putere executorie mai mare decât cea recunoscută hotărârilor judecătorești, deși ideea că arbitrii sunt lipsiți de *imperium* nu a fost niciodată contestată în dreptul nostru.

Pentru arbitrajul *ad-hoc* organizat de Cameră, potrivit art. 5 lit.j din Decretul-lege nr. 139/1990, prin intermediul aceleiași Curți de arbitraj (art. 13 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Curții de Arbitraj comercial internațional) în art. 72 din regulile de procedură în vigoare până la

1 ianuarie 1994 s-a prevăzut ca la cererea părții câștigătoare hotărârea arbitrală se învestește cu formulă executorie de instanța judecătorească. Dispoziția din regulile de procedură pentru arbitrajul *ad-hoc* era conformă cu cele ale art. 359 și art. 361 de procedură civilă anterior modificării aduse prin Legea nr. 59/1993.

În Regulile de procedură pentru arbitrajul instituțional al Curții de Arbitraj, în vigoare de la 1 ianuarie 1994, s-a renunțat la enunțarea caracterului executor al hotărârilor arbitrale, dar nici nu s-a procedat, ca în cazul arbitrajului *ad-hoc* care în Regulile în vigoare de la 1 ianuarie 1994, în art. 67, prevede ca „ la cererea părții câștigătoare hotărârea se investeste cu formulă executorie”.

Omisiunea autorilor Regulilor de procedură pentru arbitrajul instituțional poate avea două explicații. Prima ar fi aceea că omisiunea constituie un răspuns la criticile formulate în doctrina străină la adresa soluției care confereau hotărârilor arbitrale valoare de titlu executor și atribuiau arbitrajului, pe acest temei, calificarea de jurisdicție statală.¹⁷ Concluzia este întărită de faptul ca autorii regulilor au evidențiat să adopte aceeași soluție ca în cazul arbitrajului *ad-hoc* și să prevadă că hotărârea se învestește cu formulă executorie de către instanța judecătorească.

A doua ar fi că autorii regulilor au considerat art. 13 alin. 5 din Decretul nr. 139/1990 caduc și că se aplică și în cazul hotărârilor pronunțate în arbitraje instituționalizate regulile din art. 367/1 Cod procedură civilă care prevede investirea cu formulă executorie a hotărârilor arbitrale fără deosebire de tipul de arbitraj (instituțional sau *ad-hoc*, în drept sau în echitate).

¹⁷ În reglementări anterioare anului 1989, Prezidiul Camerei de Comerț putea investi, la cererea părții interesate, cu formulă executorie hotărârile Camerei de arbitraj, argument invocat, de asemenea, în doctrina străină ca fiind de natură a justifica aprecierea de jurisdicție statală dată arbitrajului.

În sprijinul ideii ca art. 13 alin. 5 din Decretul- lege nr. 139/1990 este caduc se mai poate invoca faptul că atunci legiuitorul a înțeles să distingă între arbitrajul *ad-hoc* și cel instituțional a făcut-o în mod expres. Astfel, în art. 353/1 Cod procedură civilă s-a prevăzut ca în cadrul arbitrajului organizat de o instituție permanentă toate atribuțiile ce revin instanței judecătorești în temeiul dispozițiilor din prezentul capitol (este vorba de capitolul III al Cărții a IV-a care reglementează numirea arbitrilor și supraarbitrilor, recuzarea, revocarea și înlocuirea arbitrilor și răspunderea acestora, termenul și locul arbitrajului, n.a.) se exercită de acea instituție conform regulamentului său, afară numai dacă acel regulament prevede altfel. Or, nefăcându-se în privința regimului hotărârilor nici o diferență în raport cu tipul de arbitraj în care s-au pronunțat, urmează ca aceasta să fie supuse acelorași reguli.

În ce ne privește, considerăm că aceasta din urmă este soluția corectă și că toate hotărârile arbitrale pentru a putea fi executate silit trebuie investite cu formulă executorie, fără nici o deosebire, în funcție de tipul de arbitraj: instituțional sau *ad-hoc*, în drept sau în echitate.

Autori de prestigiu ca Șerban Beligradeanu consideră însă că art. 13 din Decretul- lege nr. 139/1990 „este, în integralitatea lui, în vigoare și în prezent”, opinie în sprijinul căreia aduce următoarele argumente:

- modificarea legii generale nu atrage implicit și obligatoriu modificarea legii speciale. Decretul-lege nr. 139/1990 constituie o normă specială care nu a fost modificată prin Legea nr. 59/1993 de modificare a Codului de procedură civilă, deși aceasta a modificat numeroase alte acte normative
- regula înscrisă în art. 367/1 Cod procedură civilă (investirea hotărârii arbitrale cu formulă executorie la cererea părții câștigătoare) asemănătoare existau în Codul de procedură civilă încă din 1865. Ca atare, cum regula amintită există și în 1990 când a fost adoptat

Decretul-lege nr. 139/1990, rezultă că legiuitorul *illo tempore* a înțeles să deroge expres de la principiul investirii hotărârii arbitrale cu formulă executorie;

- voința legiuitorului român exprimată în art. 13 din Decretul-lege nr. 13/1990 este cu atât mai pregnantă cu cât prin această dispoziție s-a modificat sistemul existent de aproape patru decenii în legislația specială în materie care conferă Prezidiului Camerei de Comerț și Industrie dreptul de a investi cu formulă executorie hotărârile arbitrale;
- numai pentru arbitrajul *ad-hoc* în Regulile de procedură ale Curții (din 1993) s-a prevăzut că hotărârile arbitrale sunt supuse investirii cu formulă executorie de către instanțele judecătorești, reglementare care nu există în cazul arbitrajului instituționalizat al Curții, potrivit propriilor sale reguli.¹⁸

Prin noile Reguli de procedură arbitrală ale Curții adoptate la 10 septembrie 1999, în art. 67 s-a prevăzut fără a distinge după cum arbitrajul este intern sau internațional, ca sentință arbitrală se investeste cu formulă executorie, la cererea părții câștigătoare, conform legii. Or, legea la care se face trimitere nu poate fi decât art. 367/1 Cod procedură civilă.

În practică uneori părțile solicită îndreptarea, completarea, lămurirea sentinței arbitrale ca de exemplu: "criticile sentinței arbitrale, precum nemotivarea sau chiar nelegalitatea unor prevederi ale Curții de Arbitraj București nu pot constitui obiectul cererii de îndreptare, lămurire și

¹⁸ **Șerban Beligradeanu**, *Executarea silită a sentințelor Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României prin care s-au soluționat litigii de drept privat cu elemente de extraneitate*, Revista „Dreptul” nr. 9/1995.

completare a sentinței arbitrale, astfel că Tribunalul Arbitral este îndreptățit să respingă aceste critici ca inadmisibile”¹⁹.

Specificul procedurii arbitrale- încheierea convenției arbitrale, excluderea competenței instanțelor judecătorești, respectarea sentinței arbitrale- are drept consecințe nemenționarea căii de atac în dispozitivul hotărării arbitrale, nemenționarea că hotărarea arbitrală a fost pronunțată în ședință publică, precum și nemenționarea că hotărarea arbitrală a fost pronunțată în numele legii. De altfel, hotărarea arbitrală se pronunță în virtutea convenției arbitrale încheiate în condițiile legii, iar nu în numele legii²⁰.

Legea nu definește autoritatea de lucru judecat, dar îi consacără două dispoziții: art.1201 cod civil, potrivit căruia “ este lucru judecat atunci când a doua cerere în judecata are același obiect, este întemeiată pe aceeași cauză și este între aceleași părți, făcută de ele și în contra lor în aceeași calitate”, iar art.166 c.proc. civ. prevede faptul că, „ excepția puterii lucrului judecat se poate ridica, de părți sau de judecător, chiar înaintea instanțelor de recurs”.

În altă speță, împrejurarea că cel de-al doilea litigiu arbitral se poartă între aceleași părți, având aceleași calități procesuale, precum și împrejurarea că există identitate de obiect și cauză între cele două litigii, îndreptățesc Tribunalul Arbitral să aprecieze asupra incidenței art.1201 c.civ. Dacă s-ar arbitra cea de-a doua acțiune, Tribunalul arbitral ar fi pus în situația de a se contrazice sau de a confirma ceea ce s-a stabilit printr-o hotărare anterioară, încălcând astfel dispozițiile art.1201. c.civ.

¹⁹ Revista Română de Arbitraj – nr.3 iulie, septembrie 2008 pag. 69

²⁰ Sentința arbitrală nr. 175/2007, dosar nr. 305/2006

Hotărarea arbitrală produce efectele unei hotărâri judecătorești definitive numai din momentul în care a fost comunicată tuturor părților. Termenul în care trebuie redactată hotărarea arbitrală este de o lună.

Termenul este de recomandare ca și în dreptul comun dar dacă prin efectele pe care le produce, depășirea lui poate fi apreciată drept o încălcare flagrantă a îndatoririlor arbitrilor, aceștia pot fi obligați la daune²¹.

²¹ Art. 353 lit d c.proc. civ.

